

DONNA WILLIAMS: UNA VIDA EN LLUITA¹

– Enric Berenguer² –

Psicoanalista, Psicòleg Clínic.
Barcelona

La recent mort de la Donna Williams (va morir amb 53 anys el 22 d'abril de l'any 2017, de càncer de mama, després de sis anys de malaltia) va ser una pèrdua en la batalla de l'autisme, que vaig sentir de manera particular perquè vaig tenir l'ocasió de conèixer-la.

Els psicoanalistes ens interessem pels testimonis autobiogràfics de persones amb autisme perquè en ells es pot verificar que, més enllà de l'etiqueta diagnòstica, el que és més fonamental és la manera singular en que cadascun d'ells encara les seves dificultats, el seu patiment. Però també perquè aquests relats, de vegades molt detallats i exactes, ens ensenyen l'enorme complexitat del que massa sovint s'acostuma a descriure amb categories simplificadores, que amaguen molt més del que deixen veure. I, sobretot, perquè ens demostren que, sota el mutisme o les grans dificultats de comunicació dels autistes, no hi ha simples trastorns cognitius. Ans al contrari, es tracta sempre d'una experiència humana molt complexa de la que tots n'hem d'aprendre molt, en la mesura en que ens acompanya fins a l'arrel mateixa de la subjectivitat humana.

Els llibres de la Donna Williams -en especial Nadie en ningún lugar i Alguien en algún lugar- són molt

valuosos perquè ens traslladen a un període de la seva infantesa en el qual ella s'enfrontava, en la més completa solitud, a símptomes molt greus i a sensacions d'angoixa inenarrables. D'aquesta manera, veiem de prop com, malgrat els enormes entrebancs, va ser capaç de desenvolupar un seguit de recursos autoterapèutics que li van permetre salvar el que per a ella s'havia constituït com a un obstacle imponent: assolir una integració de la imatge del seu cos amb el que en psicoanàlisi podríem anomenar el cos pulsional. I hi hauríem d'afegir quelcom inseparable del que acabem de dir: un cos capaç de sentir, fonament per a aquesta part de la vida de relació que són els afectes.

El seu treball minucios amb una sèrie d'artefactes i operacions que desenvolupà revelen de manera evident, en primer lloc, el fracàs – característic de l'autisme – d'aquella estructura formativa que Lacan anomenà l'estadi del mirall; i, en segon lloc, les vies per a la restauració del que, com a conseqüència d'aquest mateix fracàs, havia provocat al cor del seu ésser un veritable abisme. Restauració que va dur a terme mitjançant vies molt imaginatives de suplència, creant recursos propis per combatre les seves mancances.

D'aquesta manera, totes les operacions, molt laborioses, que la Donna portà a terme a la solitud de la seva cambra davant d'un mirall, on trobava un reflex que atribuïa a la imatge d'un doble, posen al descobert tota una lògica que normalment ens passa desapercibuda. I allò que la seva descripció minuciosa ens permet entendre ens és molt

útil, per exemple, quan ens ocupem d'infants petits amb símptomes autístics en els quals tota una sèrie de procediments, subtils i sempre particulars, posen en joc aquesta classe d'identificació a un doble. També en molts altres casos d'infants en els que cert treball sobre la imatge del cos és un element fonamental per construir els seus límits, produint un mode específic d'estructura que el psicoanalista Eric Laurent va descriure com la d'una "vora".

Una altra lliçó de la Donna Williams em sembla primordial: ella va demostrar que el subjecte autista també pot escollir, en cada moment de la seva existència, entre diferents opcions del que se li proposa pel seu tractament. En el seu cas, en un període de la seva vida va fer servir la psicoanàlisi, que la va ajudar molt a resoldre algunes qüestions fonamentals, com combatre certes formes d'angoixa; però, en un altre moment, va poder decidir que necessitava l'ajut d'un psicòleg cognitivista per poder fer front a al-

¹ Traducció realitzada de l'original en castellà per l'Equip eipea.

² President de l'Escola Lacaniana de Psicoanàlisi. Membre de l'Associació Mundial de Psicoanàlisi. Docent de l'Institut del Camp Freudià. Director de la Col·lecció La palabra eXtrema, de l'editorial Ned Ediciones.

guns problemes concrets de la seva vida de relació. Volia conèixer i assimilar la lògica de certs comportaments socials. D'altra banda, va fer una sèrie d'observacions entorn a la manera de tractar a infants autistes en institució, demostrant que sovint no es respecten les formes en que el subjecte es capaç d'expressar el seu rebuig davant d'algunes intervencions.

Finalment, la gran lliçó de la Donna va ser la seva aposta per establir ponts entre el seu món autístic i el dels altres, lluitant per assolir-ho contra l'angoixa més fonda, però sense recular en cap moment, fins al final.

Per tot això, vaig proposar l'edició dels seus dos llibres abans esmentats, que es van publicar a Ediciones NED. Considero que la seva lectura aporta grans lliçons, no només per a totes les persones relacionades amb l'autisme –psicòlegs, psiquiatres, terapeutes, educadors, pares– sinó també per a qualsevol que estigui disposat a aprendre del que constitueix una situació extrema de la vida humana, ocasió de comprovar fins a quin punt un desig decidit de lluita és capaç de moure muntanyes.

La traducció dels seus llibres i la seva presentació van ser ocasió d'algunes converses mitjançant

Skype que recordo amb afecte. Mai no oblidaré que, quan projectava l'edició d'*Alguien en algún lugar*, es plantejà un problema que no es podia resoldre sense la seva intervenció personal. El prejudici de que seria molt difícil contactar amb ella em desanimava. Quina va ser la meva sorpresa quan, després d'haver aconseguit el seu email buscant per internet, li vaig enviar un missatge amb l'actitud de qui llença al mar un missatge dins una ampolla... per trobar-me amb que, menys de dues hores després, la Donna em

responia des d'Austràlia, amb la millor disposició i oberta a escoltar atentament les raons per les quals un psicoanalista lacanià desitjava emprendre una edició de la seva obra.

He de dir que ella va entendre perfectament els meus motius i vam arribar ràpidament a un acord sobre qüestions importantíssimes relatives al tractament de l'autisme. Entre aquestes, la llibertat d'elecció i el reconeixement del fet de que els mitjans que pot necessitar una persona amb autisme en diferents fases de la seva vida poden ser molt variats, sense que cap disciplina, psicològica o educativa, pugui atribuir-se cap mena d'exclusivitat.

Després, la nostra conversa va seguir per videoconferència, mitjà que també va permetre que ella intervingués en directe en la presentació del seu llibre.

El millor homenatge que podem fer a aquesta gran lluitadora és, segons la meva opinió, llegir els seus llibres. Els hi recomano en particular dos:

Alguien en algún lugar, Ned Ediciones.

Nadie en ningún lugar, Ned Ediciones.

Ambdós inclosos en la col·lecció "La palabra eXtrema", que tinc el plaer de dirigir. ●